

SÍNTESI DE LA PRESENTACIÓ DE L'INFORME ORAL DEL COMITÈ EXTERN EN EL MARC DEL PROCÉS D'AVALUACIÓ INSTITUCIONAL DE L'EUA.

1. Antecedents

El procés d'avaluació per part de l'Associació Europea d'Universitats (*European University Association*, EUA) és una iniciativa que parteix de l'acord pres fa uns anys entre el llavors Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i els rectors de les universitats catalanes. Al llarg dels darrers anys ja s'han anat avaluant algunes de les universitats catalanes i l'any 2006 la Universitat de Barcelona va iniciar aquest procés i va acordar amb l'EUA la posada en marxa del procés d'avaluació.

L'avaluació institucional per part de l'EUA consta de diverses fases. La primera consisteix en la redacció d'un autoinforme (disponible al web de la UB) per part d'una Comissió, la creació i composició de la qual va ser aprovada pel Consell de Govern en la reunió del 31 d'octubre de 2006. Aquesta Comissió ha estat constituïda per les persones següents:

- Presidenta: Dra. Rosa Nonell, vicerectora de Política Acadèmica i Convergència Europea
- Director: Dr. Gaspar Rosselló, delegat del rector per a la promoció de l'Agència de Qualitat de la UB, ara Director de l'Agència.
- Representants de l'equip rectoral: Dr. Antoni Vallès, vicerector d'Estudiants i Dr. Marçal Pastor, vicerector de Recerca.
- Representants del professorat: Dr. Manel Viader, degà de la Facultat de Psicologia i Dr. José Barbosa, degà de la Facultat de Química.
- Representants del personal d'administració i serveis: Sr. Josep Margarit, Servei d'Aplicacions Informàtiques i Dra. Carme Navarro, directora de la Unitat de Garantia de Qualitat dels Serveis Científicotècnics.
- Representant dels estudiants: Sr. Jaume Miquel Garriga.
- Secretari: Sr. Valentí Llagostera, director de l'Àrea de Planificació i Serveis Acadèmics.
- Suport tècnic: Sra. Dolors Baena, responsable de la unitat d'Informació, Avaluació i Prospectiva.

La segona fase es correspon amb l'avaluació externa que ha dut a terme un Comitè designat per l'EUA i presidit per la professora H el ene Lamicq, exrectora de la Universitat de Par s XII, i en forma part Julio Pedrosa, exrector portugu s i antic ministre d'Educació de Portugal; Winfried Müller, exrector de la Universitat de Klagenfurt (Àustria); Bastian Baumann, en representació dels estudiants i que actua de secretari, i Lewis Purser, responsable de la gestió de programes de l'EUA i cap d'oficina de l'EUA a Ginebra.

Aquest Comitè Extern va dur a terme una primera visita el mes d'abril i una segona el mes d'octubre de 2007, durant les quals va visitar diversos espais i instal acions i es va entrevistar amb nombrosos responsables de centres, del Consell Social, representants del professorat, dels estudiants i del personal d'administració i serveis, per obtenir informació, contrastar les

dades de l'Informe d'autoavaluació i elaborar la seva percepció sobre la Universitat de Barcelona. D'acord amb el protocol que estableix la mateixa EUA, en la segona visita, i mentre s'esperava l'elaboració definitiva de l'Informe, el Comitè Extern va dur a terme una presentació oral, en sessió pública, dels elements principals d'aquest document.

2. Sessió pública de presentació oral de l'Informe del Comitè Extern

Sota la presidència del rector, la sessió pública, a la qual s'havia invitat en especial els membres del Consell de Govern, membres del Consell Social i a participants en les diferents entrevistes que el Comitè va realitzar, es va dur a terme el propassat 4 d'octubre de 2007 a l'Aula Magna de l'Edifici Històric.

La professora Lamicq va explicar que el Comitè Extern, allunyant-se d'altres models habituals i ateses les pròpies característiques de la Universitat de Barcelona, ordenaria el seu informe oral sobre la base de quatre eixos fonamentals:

- A) Les riqueses de la Universitat de Barcelona.
- B) Algunes reflexions sobre l'evolució recent de la Universitat de Barcelona.
- C) Anàlisi d'algunes situacions concretes.
- D) Recomanacions principals.

A) Les riqueses de la Universitat de Barcelona

En aquest apartat, al professora Lamicq va subratllar l'enorme potencial de la Universitat de Barcelona i es va referir als aspectes següents, identificats com a riqueses de la UB:

- Les seves competències, és a dir, l'ampli ventall absolutament obert de camps científics que identifiquen l'activitat de la UB.
- El seu professorat, que excedeix els 4.000, representa un capital enorme i on és especialment remarcable la fita del relleu generacional que tindrà lloc durant els propers anys.
- El seu patrimoni, en termes d'espais, solars, edificis, i elements artístics i culturals.
- Una oferta de cursos i de formació única que destaca per l'àmplia varietat i complementarietat.
- L'existència d'unes "cèl·lules" d'investigació de gran qualitat i prestigi reconegut.
- La rica creativitat de la comunitat universitària de la UB a l'hora d'imaginar solucions innovadores i creatives davant de les rigideses i els encotillaments jurídic administratius; si bé no s'aplica a tots els sectors.
- La capacitat d'atracció i l'aptitud de treball comú en xarxa, que fan que la UB estigui veritablement en el cor de la vida cultural, educativa i científica de Catalunya.
- La capacitat d'unir forces i sumar sinergies, ja sigui dins la mateixa Universitat com amb aliances amb altres universitats.
- La capacitat de gestió, tant a escala de serveis centrals com pel que fa a diversos dels seus components.
- La capacitat de produir informació, anàlisi i tractament de dades d'una manera sintètica i de gran qualitat, com s'ha fet palès en la reactivitat a les preguntes del Comitè Extern, en el valor agregat que s'ha aportat i en l'esperit obert que s'ha manifestat.
- L'alta qualitat del debat que hi hagut en totes les reunions amb el Comitè Extern, expressat en la sinceritat manifestada en les discussions.
- La gran riquesa que significa el suport de les institucions de Catalunya, especialment del Govern de Catalunya, a la Universitat en els àmbits de l'educació superior, de la recerca i de la innovació.

– El passat prestigiós de la UB, basat en l'autonomia, que fa que, d'alguna manera, encarni l'esperit de Catalunya, així com la resistència a l'opressió i l'exigència intel·lectual i moral.

B) Algunes reflexions sobre l'evolució recent de la Universitat de Barcelona

En la segona part de la seva presentació oral, la professora Lamicq va formular algunes reflexions sobre l'evolució recent de la Universitat de Barcelona. La presidenta del Comitè Extern va expressar que alguns aspectes d'aquesta evolució eren especialment remarcables. Es va referir, bàsicament, al següent:

– El fet de deixar de ser la única Universitat de Catalunya i les conseqüències que d'això es deriven per l'aparició de la “competència”. Tanmateix, calia subratllar que, en alguns sectors, la UB està en condicions, com ningú altre, de liderar xarxes.

– L'adaptació que va significar per a la Universitat de Barcelona el nou entorn regional, en termes d'un Estat autònom, així com l'evolució i els canvis polítics de la Generalitat de Catalunya.

– L'aparició d'importants canvis en la demanda social d'educació superior, incorporant-hi també la diversitat de tipologies d'estudiants així com la mobilitat d'aquests.

– L'evolució lligada als canvis legals experimentats en el règim jurídic universitari, des de l'LRU, la LOU i, recentment, la modificació de la LOU, amb tot el que va comportar de procés d'elaboració dels Estatuts de la UB. Tanmateix, es va voler subratllar que hi ha un ampli marge de maniobra dins dels marcs legals, que determinades qüestions es poden agilitar i que, precisament, la UB té un important poder d'influència, que pot incidir en els canvis legals.

– L'important desenvolupament de vincles i lligams amb els socis preferents, de tipus universitari. En aquest sentit, la UB és pionera a organitzar elements de treball comú.

– L'evolució recent, interna i externa, de certes estructures, especialment de la recerca, és destacable en diversos sentits. D'una banda, per la creació del concepte de Grup UB i l'externalització o migració de determinades activitats de recerca i transferència a entitats del Grup UB. D'altra banda, perquè això va fer que les estructures clàssiques es buidessin de part de les seves funcions i que a alguns ens només els quedés com a funció les activitats docents.

– L'evolució en aquestes estructures ha comportat també una certa sensació que s'ignora qui adopta i on s'adopten les decisions, i el fet que hi hagi representacions mentals diferents respecte d'aquest punt. En la recerca és el dubte de si aquesta s'orienta per evolució espontània o si, des de fora, hi ha una política que orienti l'activitat de recerca. En la docència ha acabat passant quelcom semblant i la pluralitat d'instàncies ha fet que, molt sovint, no es tingui una idea clara de des d'on es prenen les decisions i que, finalment, ningú no assumeixi responsabilitats. En definitiva, hi ha una sensació que els recursos es reparteixen en altres llocs i atenent a altres criteris.

– També hi ha una evolució, canviant, pel que fa a les reparticions espacials i la percepció estratègica d'aquestes. En un moment determinat van ser les Divisions, però ara hi ha una clara orientació d'adaptació del marc d'organització territorial al concepte de *Campus*. És però, una evolució que té matisos diferencials segons les àrees.

– L'evolució de l'edat mitjana del cos docent. El fet d'envellir junts significava, d'una banda, donar continuïtat durant els anys setanta i vuitanta a l'activitat universitària; d'altra banda, ara significa el repte de les jubilacions i el relleu generacional.

– La preocupació cada cop més estesa, per la qualitat, tant en la docència, com en la recerca i en la gestió. Preocupació que es comença a abordar estructuralment i que, sens dubte, ha de tenir importants conseqüències.

– L'evolució que està en marxa d'adaptació a l'espai europeu d'educació superior, que cal percebre com un canvi molt important i una oportunitat per a la UB. La implantació del procés de Bolonya constitueix una autèntica palanca de canvi per a la UB.

Fruit d'aquestes evolucions, succintament expressades, i a parer del Comitè Extern, el paisatge resultant de la UB és complex i divers. Complexitat i diversitat que conviuen sota la mateixa bandera prestigiosa de la UB i amb un important lligam o sentiment de pertinença per part de la comunitat universitària.

C) Anàlisi d'algunes situacions concretes

En la tercera part de la seva presentació, la professora Lamicq es va centrar en l'anàlisi d'algunes situacions concretes que el Comitè va considerar important subratllar. Així, es va referir a:

– La no-articulació entre els nivells de decisió, de coneixement i de repartiment de recursos i l'exigència de nivells de responsabilitat. Pot haver-hi alta qualitat, no és qüestió de mediocritat, però no hi ha articulació ni responsabilitat.

– La paradoxal i inestable situació, que expressa un intens desequilibri, entre el tractament i l'anàlisi de l'evolució de la recerca i de l'evolució de la docència a la UB. Només quant a la recerca es planteja un resultat que ha estat de millora i es troben estructures per a la recerca i la transferència, que no tenen un paral·lel en docència. Tot plegat, constitueix l'expressió de l'absència d'un pla comú.

– Les iniciatives que emprenen els diferents equips rectorals per orientar i desenvolupar estratègies són encomiables, però sols són parcialment assumides. L'adopció de mesures i de solucions no són qüestions que es plantegin aquells òrgans que haurien de fer-ho, ni en el nivell en què haurien de fer-ho. Òrgans que, molt sovint, es queden esperant que arribi la solució de no se sap on. Aquesta actitud, de poca responsabilitat i corresponsabilitat, està en l'origen de la no-articulació a què es referia anteriorment.

– En general, tampoc no es disposa de tots els elements pertinents per a la presa de decisions. En gran mesura perquè no es busquen, ja que, a la UB, hi ha dades, anàlisis i informes i documentació suficient, però no flueix la informació i no arriba com hauria d'arribar, amb compleció, als nivells pertinents de decisió i responsabilitat. En definitiva, per molta informació de què es disposi a la institució, si aquesta no arriba a l'usuari, és com si no n'hi hagués.

– Lligat a l'anterior aspecte, la falta de racionalització d'algunes activitats és deguda a que no s'objectiven les situacions. Per exemple, en l'àmbit de la docència hi ha marge de maniobra i d'estalvi, però s'han de racionalitzar les activitats i prendre les decisions oportunes per tal d'evitar la multiplicació d'assignatures optatives, l'ocupació d'espais, la superposició de *curricula* duplicats o l'assumpció de normalitat en el fet que la durada dels estudis sigui substancialment superior al temps previst en el pla d'estudis, la qual cosa és d'una gran irresponsabilitat per part dels que organitzen els *curricula* acadèmics. També cal fer una crida als estudiants i, en aquest sentit, Bolonya és una oportunitat per trobar fonts d'estalvi que alliberin marge de maniobra.

– L'evolució desequilibrada de les activitats de recerca i de les de docència ha comportat que, malgrat la intensa implicació de la institució en la qualitat de la docència, alguns sectors de professorat hagin perdut interès en la renovació pedagògica.

– Atesa l'evolució experimentada, cal plantejar-se com superar la dicotomia en l'evolució recerca-docència i abordar com la recerca pot actuar retroalimentant la docència de les facultats d'on va sorgir. Cal ajustar el valor afegit, i en l'estratègia de la UB i del Grup UB s'han d'utilitzar les capacitats de formulació estratègica que aquesta nebulosa alimenta.

– En general, se silencia l'activitat del sector de suport administratiu i tècnic. El Comitè constata a l'efecte una mena de silenci ensordidor. En tot cas, només es detecta preocupació i queixes pel nombre de PAS a les secretaries. Però, si es compara amb Europa, la ràtio professorat/PAS és suficientment elevada. Tanmateix, la seva distribució respon més aviat a consideracions històriques, i això genera desequilibris i disfuncions. Cal donar expectatives professionals a persones que, en cas contrari, poden acabar fossilitzant-se. Això demana adaptació a les noves funcions, professionalització, formació, promoció i mobilitat.

– A la UB hi ha potencials poc explotats en diferents àmbits d'activitats. Per exemple, la impressionant activitat de política i relacions internacionals no s'utilitza com a força que es pugui valoritzar o capitalitzar, ja que no se'n té un quadre o mapa complet, cosa que proporcionaria més possibilitats de coneixement i contactes. Un altre exemple és que es disposa de mecanismes en relació amb l'assegurament de la qualitat de la docència, com ara les enquestes, però no s'utilitzen els resultats, ni per analitzar-los ni perquè tinguin un efecte retroactiu. Això porta al tercer exemple de potencials poc explotats, que és l'existència d'una mina de bones dades, però que no flueixen, que no són compartides.

D) Recomanacions principals

Finalment, en el capítol de recomanacions de la presentació oral de l'informe extern, la presidenta d'aquest opta per jerarquitzar i referir-se tan sols als més importants. Ho fa distingint tres tipus de recomanacions: de caràcter general; sobre governança, organització i gestió; i les palanques de canvi o problemes que cal afrontar.

a) Generals

Bàsicament es refereix a tres aspectes de caràcter general:

– La UB i la seva comunitat universitària ha de tenir l'audàcia de ser ambiciosa i de deixar de viure com si tingués frens a tot arreu.

– La UB i la seva comunitat universitària necessita l'audàcia de voler ser autònoma i responsable.

– La UB i la seva comunitat universitària no ha de dubtar a fer propostes i prendre iniciatives amb les autoritats, aportant idees conduents a ajudar i guanyant, així, marge de maniobra.

b) Sobre governança, organització i gestió

Es van formular, fonamentalment, tres consideracions sobre governança, organització i gestió:

– La UB no pot fer canvis estructurals d'un dia per altre, ja que cal evolucionar progressivament. El Projecte Horitzó 2020 pot permetre declinar la visió a llarg termini en visions intermèdies. Cal identificar, així, el nivell de governança i d'organització d'estructures intermèdies per a la gestió de l'activitat docent i de recerca. Això pot implicar també una certa autonomia o un cert nivell de descentralització que exigeix, en contrapartida, que es sigui creatiu, responsable i autoavaluador.

– La UB ha d'establir "pols" de competències, recerca i docència més amplis per resultar efectiva, en entorns que poden ser variables (d'una facultat o de varies, uns més grans o altres més petits), sense que hagin de tenir necessàriament els mateixos models organitzatius.

– La UB necessita que la seva visió estratègica i la definició d'aquesta sigui fruit d'un procés ampli i participatiu. Atès que la informació no flueix, cal generar sistemes de discussió

que impliquin el major nombre possible d'actors. Perquè, en definitiva, no és el mateix l'existència d'òrgans de representació que la generació d'un procés participatiu.

c) Palanques de canvi o problemes que cal afrontar

La professora Lamicq es va referir, finalment, a cinc punts principals que constitueixen autèntics motors o palanques de canvi:

- La renovació del cos docent constitueix una oportunitat única e irrepetible.
- La implementació del procés de Bolonya també configura una finestra d'oportunitat per a utilitzar-lo i no sofrir-lo.
- La situació de dèficit pressupostari i la falta d'inversions no es pot ignorar, però es barregen els costos d'infraestructures i logística amb els costos d'activitats intel·lectuals de recerca i docència. Atès que els components del cost i les finalitats de la despesa són diferents, cal pensar en un model de repartiment de recursos diferent.
- La definició de funcions i de perfils professionals són un element clau per dissenyar un quadre de personal de suport administratiu i tècnic.
- L'associació efectiva dels estudiants que trien els nostres estudis i la seva participació constitueix també un element clau.

Com a conclusió final, la presidenta del Comitè extern va afirmar que la UB té suficient massa crítica, suficient creativitat i suficient potència com perquè tingui tot el seu futur a les seves mans, si té l'audàcia d'assumir la seva autonomia.